

שאלות ותשובות

וישמע משה

שאלות אקטואליות בהלכה למעשה שעלו על שולחנם של פוסקי זמנינו שליט"א

ערש"ק פרשת צו תשע"ד - גליון י"ב

עני שהעשיר ביום הפורים

א. שאלה: מי שהיה עני ואביון בערב יום הפורים, ונתפרסם הדבר בין ארגוני הצדקה, וביום הפורים עצמו נתנו לו מכמה ארגוני צדקה סכומים הגונים, עד שיצא מכלל עני גמור שראוי לקיים בו מצות מתנות לאביונים, האם יכול להמשיך וליטול את כספי הצדקה שמביאים לו, או שעליו להודיע לנותנים שכבר אינו עני כמו שהיה ואינו יכול ליטול צדקה.

מחדש. והנה בנידון דידן אין העני טורח כדי לבוא למקום שבו יתנו לו צדקה, אלא הצדקה מגיעה אליו במקומו, ממילא לא שייך הסברא של טירחה. ומכל מקום משמע שרק לעשות מעשה ולחזור על הפתחים אין להתיר שלא במקום טירחה, אבל כאן שאינו עושה מעשה אלא מביאים אצלו את הצדקה מפני שבערב הפורים היה עני גמור, אינו צריך למחות ביד המביאים ויכול להמשיך ולקבל צדקה גם לאחר שיצא מכלל עני. ועוד הוסיף הגר"ש גרוס דיש לצדד להקל ע"פ מש"כ השו"ע (שם ס"ב) דבימינו יכול ליטול מן הצדקה אפי' יש לו מאתים זוז, עד שיהיה לו קרן שיוכל להתפרנס ממנה הוא ובני ביתו. וא"כ בזמנינו שיש הוצאות מרובות מנישואי הילדים וכדו', אפי' אם יש לו בשביל הוצאות מחיה בלבד לכל השנה עדיין לא יצא מכלל עני מפני ההוצאות האחרות המוטלות עליו והחובות שהשתרגו על צוארו, ולכן יכול להמשיך ליטול מתנות לאביונים.

תשובה: הסכימו הגאונים רבי משה שאול קליין שליט"א ורבי יעקב מאיר שטרן שליט"א ורבי שלמה זלמן אולמן שליט"א שכל זמן שהוא בגדר עני מותר לו ליטול מה שנותנים לו בנתינה אחת, אפי' אם היא גדולה מאד. אבל אסור לו לקבל אחר כך מתנות נוספות כיון שיצא מכלל עני ויש לו כפי צורכו כעת. וכן ענה הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א, והוסיף דכל זמן שהוא בגדר עני מותר לו ליטול במתנה אחת אפי' אם יש בה יותר מכדי מחייתו לשנה שלימה, וכדתנן בפאה (פ"ח מ"ח): היו לו מאתים חסר דינר אפילו אלף נותנין לו כאחת הרי זה יטול.

אמנם הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א הביא ראייה מדברי הרמ"א בהלכות צדקה (יו"ד סימן רנ"ג ס"ג) דעני שנסע לחזור על הפתחים ומתוך כך יצא מכלל עני, מותר לו להמשיך ולקבץ משום שלא הטריחוהו לחזור לביתו ולחזור לנסוע למקום רחוק בכל פעם

האם קטן המחלל שבת בפרהסיא עושה יין נסך

ב. שאלה: קי"ל דישראל המחלל שבת בפרהסיא אוסר את היין במגעו כגוי. ויש להסתפק בקטן כבן י"א וי"ב שנים, המחלל שבת בפרהסיא, האם אוסר את היין במגעו כגדול, או שמכיון שעדיין אינו חייב במצוות אוסר.

שגדולים קצת ועבדו ע"ז, אבל קטן שאינו יודע בין ימינו לשמאלו חשוב כישראל כו', עיי"ש. ולפ"ז משמע כדברי הגר"ח קניבסקי, דאם יש לקטן דעת קצת ויודע את משמעות מעשיו יינו אסור, ורק אם אינו יודע בין ימינו לשמאלו יינו מותר.

אמנם הבן איש חי (שנה שניה פרשת בלק ס"ב) כתב וז"ל: מיהו תינוק ישמעאלי אם הוא קטן שאין לו כונת מגע אינו אוסר היין שלנו במגע אפילו בשתיה, דכיון שהוא מישמעאלי שאין להם ע"ז והוא עודנו תינוק שאין לו כונת מגע, אינו אוסר כלל, ע"כ. ולפ"ז הוא הדין בישראל קטן המחלל שבת בפרהסיא, דמכל מקום בודאי אינו עובד ע"ז ואינו מכוון לע"ז וגם אין לו כוונת מגע. וא"כ נראה שלגבי יין גם הרמ"א מודה שאינו אוסר.

תשובה: הורו הגאונים הגדולים רבי חיים קניבסקי שליט"א ורבי מרדכי גרוס שליט"א שיש להחמיר בדבר, דמכיון שקטן בגיל כזה יש בו כבר דעת והוא מבין את משמעות מעשיו, חשיב מחלל שבת ויינו אסור. וכן הסכימו הגאונים רבי מנדל שפון שליט"א ורבי משה שאול קליין שליט"א דהיין אסור בשתיה ומותר בהנאה כדן סתם יינם בזמנינו.

והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א הביא ראייה מדברי הרמ"א בהלכות אבילות (יו"ד סימן ש"מ ס"ה) שהביא מחלוקת בקטן שהמיר דתו עם אביו האם מתאבלים עליו, וכתב בביאור הגר"א (ס"ק י"ג), דהסוברים שאין מתאבלים למדו זאת מדין קטני עיר הנדחת שאין מתאבלים עליהם, והחולקים ס"ל דלאו ראייה משם, דשם מיירי

יש לצדד להקל. והגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א צידד דאפילו לדעת האוסרים י"ל דהכא לא חשיב אפילו מומר לאיסור דרבנן, כי אין מצות חינוך מוטלת על הקטן אלא על אביו, והקטן אינו עובר אפילו על איסור דרבנן, וצ"ע למעשה.

והגאון רבי יעקב גרינוולד שליט"א אמר שלכאורה דין זה תלוי במחלוקת הפרי חדש והבית הלל במומר לאיסור דרבנן האם עושה יין נסך, והכי נמי החיוב של הקטן במצוות הוא רק מדרבנן, מדין חינוך, ולדעת המתירים שם בודאי אינו עושה יין נסך, ולכן

שתי דירות שחיברום לדירה אחת, האם משלמים ועד הבית כדירה אחת או כשתיים

ג. שאלה: מצוי הרבה שמי שרוצה לקנות דירה גדולה, במקום לקנות דירה אחת גדולה, קונה שתי דירות קטנות הסמוכות זו לזו, ומחברם ועושה מהן דירה אחת גדולה. ויש לדון האם הוא חייב בתשלום ועד הבית על דירה אחת או על שתי דירות.

והגאון רבי מנדל שפון שליט"א הוסיף דאפי' אם קנה את הדירות מן הקבלן, אם כבר בנה הקבלן את הדירות כשתי דירות נפרדות ולאחר מכן חיברם בגללו, יש לחייבו בתשלום כפול. ואפילו אם קנה את הדירות מן הקבלן קודם הבניה, והקבלן שינה את התכנית עברו ובנאם מתחילה כדיר אחת יש לצדד דחייב לשלם על שתי דירות, דמכיון שהתכנית של הבנין היא שיהיו בו ששה דיירים למשל, ואדעתא דהכי רכשו הדיירים האחרים את הדירות - על מנת שהעול של אחזקת הבנין יתחלק בין ששה שכנים, לאו כל כמיניה דהקבלן לחבר שתי דירות יחד ולהפסיד לשכנים האחרים בזה שלא ישתתפו באחזקת הבנין רק חמשה שכנים.

וכן נוטה דעת הגר"י גרינוולד מטעם אחר, דאנו רואים את הדבר כאילו קנה שתי דירות, ומשתמש באחת מהן והשניה עומדת ריקה, דודאי חייב בתשלום ועד הבית על שתיהן. [ויש לעיין בסברא זו, דלכאורה בדירה ריקה יש לו זכות להשכיר אותה בפני עצמה, ואף אם אינו משכירה חייב בתשלום מחמת זכות השכירות. אולם כשחיבר את שתי הדירות יחד אין לו כלל זכות שכירות רק על שתיהן יחד כדירה אחת].

ומהגאון רבי חיים צבי שפירא שליט"א שמענו, דהנה התשלום של ועד הבית יש בו שני חלקים: א. תשלום על שימוש בחשמל וכדו', כגון הדלקת האור בחדר המדרגות ושימוש במעלית. ב. תשלום על תחזוקת הבנין, כגון נקיון, שיפוצים, גינון וכדו'. והנה לענין השימוש אין סיבה לחייב את בעל השתי דירות בתשלום כפול, שהרי אין כאן אלא משפחה אחת, וכל משפחה משלמת חלק אחד בהוצאות, בין משפחה גדולה ובין משפחה קטנה. אולם לענין תחזוקת הבנין י"ל דזה תלוי במספר הדירות בבנין, וההוצאות מתחלקות בין בעלי הדירות, ומכיון שהוא מחזיק בשתי שירות עליו לשלם כפול. ולפ"ז צריך בעל השתי דירות לשלם על הדירה השניה חצי מדמי ועד הבית.

תשובה: שאלה זו שאלנוה לפני גאון ישראל הגר"ש אלישיב **צוק"ל**, וענה לנו שהכל תלוי בדלתות היוצאות מן הבית לחדר המדרגות, שאם ביטל דלת אחת ונכנס ויוצא רק מדלת אחת, אינו משלם אלא על דירה אחת, אולם אם משתמש בשתי הדלתות על שתי דירות.

והגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א אמר שדינים אלו תלויים במנהג המדינה, ויש לשאול את הפוסקים כיצד הוא המנהג המקובל כיום. והוסיף, דבאופן שע"פ המנהג צריך השכן לשלם על שתי דירות, אפילו אם רוב הדיירים מוותרים לו ומסכימים שישלם רק על דירה אחת, יכול אפילו שכן אחד לעכב ולדרוש שישלם על שתי דירות כדין. ושמעתי **מהגאון רבי יעקב גרינוולד שליט"א** שהמנהג כיום בבני ברק שאין משלמים בכה"ג רק על דירה אחת.

והגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א אמר שהדבר תלוי בגודל הדירה, דאם אחרי צירוף הדירות יש לו דירה בגודל שראוי להימכר כיחידה אחת, כדירת חמשה או ששה חדרים שנמכרת כן בהרבה מקומות, א"כ יש להחשיבה כדירה אחת גם לענין התשלום לוועד הבית. אולם אם אחרי הצירוף נוצרה דירה גדולה מן הרגיל גם לגבי דירות גדולות, נחשב הדבר שהוא משתמש בשתי דירות בו זמנית וצריך לשלם על שתיהן דמי ועד הבית.

והגאונים רבי שמאי גרוס שליט"א ורבי שלמה זלמן אולמן שליט"א חילקו בין מי שקנה שתי דירות מחוברות מן הקבלן, דבזה יש לומר שמעולם לא היו כאן שתי דירות נפרדות ולא נתחייב לשלם על שתיהן לוועד הבית, לבין מי שקנה את הדירות מיד שניה, לאחר שכבר נשתמשו בדירות כשתי דירות נפרדות, וכבר נתחייבו שתי הדירות בתשלום ועד הבית, דלאו כל כמיניה להפקיע את הדירות מן החיוב שלהן בזה שחיבר את שתיהן יחד.

קנס שהוטל על חלק מהדיירים - האם מתחלק בשוה בין כולם

ד. שאלה: מעשה בבנין שהקבלן לא גמר את בנייתו כראוי, ופקחי העירייה עברו מדלת לדלת אצל הגרים בבנין ונתנו לכל דייר קנס בסכום כסף גדול. ובחלק מהדירות לא היה שלט והיו הפקחים סבורים שעדיין לא נכנסו לדור בהן, ולכן לא נתנו לבעלי הדירות קנס. וכעת תובעים הדיירים שקבלו קנס מאלו שלא קבלו להשתתף עמם בתשלום, דמכיון שהקנס מתייחס למצב הבנין ולא לעבירת בניה של אדם מסוים, א"כ הוא מוטל על כל הדיירים בשוה, או שכל דייר חייב לשלם את המוטל עליו ואינו יכול לתבוע משכניו להשתתף עמו.